

Heinrich Theodor Pagenstecher

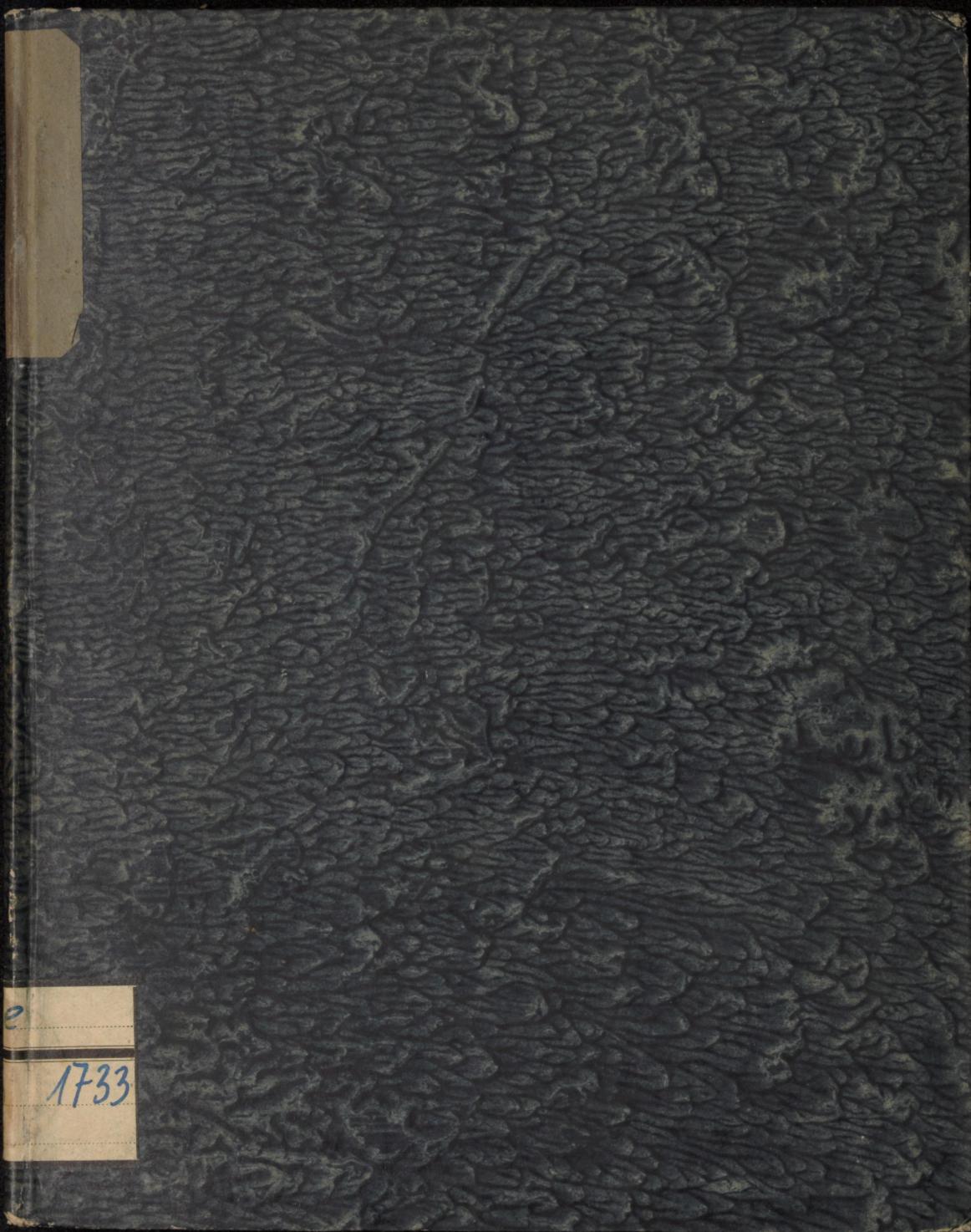
**Henrici Theodori A. A. F. Pagenstecher, De Puteali Libonis Oratio : Dicta Publice
Ipsius Nonis Sextilibus, Cum Ordinariam Juris Professionem In Regia
Duisburgensi Academia Solemniter Auspicaretur**

Duisburgi Ad Rhenum: Typis Johannis Sas, Anno MDCCXXVIII

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1689987529>

Druck Freier Zugang

Je-1733.

HENRICI THEODORI A. A. F.
PAGENSTECHER,

De

PUTEALI
LIBONIS
ORATIO,

Dicta publice
ipsis nonis sextilibus,
cum ordinariam juris
professionem
in Regia Duisburgensi
Academia
solemniter auspicaretur.

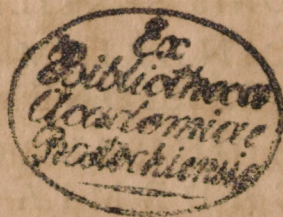

DUISBURGI AD RHENUM,

LC

Typis JOHANNIS SAS, Academiae Typographi,
Anno MDCCXXVIII.

7c-1733.

REGIAE DUISBURGENSIS ACADEMIAE
CURATORIBUS,
NATALIUM AC DIGNITATUM SPLEN-
DORE MAXIME INCLYTO
H E R O I,
J O H A N N I
SIGISMUNDO,
S. R. I. LIB BARONI
DE HEYDEN,
ORDINIS AQUILAE NIGRAE
ET S. JOHANNIS EQUITI,
COPIARUM PEDESTRIUM
POTENTISSIMI BORUSSIAE REGIS
G E N E R A L I,
ILLUSTRIS REGII CONSILII, CUI CLIVENSIS
ET MARCANAE PROVINCIAE REGEN-
DAE CURA DEMANDATA EST,
PRIMO PRAESIDI,
MUNIMENTI VESALIENSIS
GUBERNATORI.
C A E T E R A.
HEROI PIO, FORTI, FELICI.

UT ET
MAGNIFICO ATQUE AMPLISSIMO VIRO,
F R A N C I S C O
D E M O T Z F E L D,
J U R E C O N S U L T O,
ILLUSTRIS CONSESSUS, CUI JUSTITIAE
IN HAC ET VICINA CIVITATE
VICE REGIA DISTRIBUENDAE PROVINCIA
COMMISSA EST,
D I R E C T O R I.

NEC NON
AMPLISSIMO CONSULTISSIMOQUE VIRO,
P A U L O L U D O V I C O
T U R C K,
POTENTISSIMO BORUSSIAE REGI
A CONSILIIS AULAE,
URBIS DUISBURGENSIS PRAETORI.
LITERARUM AC LITERATORUM
MAECENATIBUS NON UNO NOMINE
SUSPICIENDIS, COLENDIS,

Meorum in hac Academia laborum primitias,
Orationem DE PUTEALI LIBONIS Inauguralem,
debita cum veneratione
HENR. THEODORUS PAGENSTECHER
L. M. Q.
DEDICO ET CONSECRO.

I. N. D. N. J. C.

HENRICI THEODORI PAGENSTECHER

De

PUTEALI LIBONIS

ORATIO INAUGURALIS.

Ostquam, ad evitanda statum
naturalem concomitantia mala,
in societates civiles coivere mor-
tales, ipsa horum corporum con-
ditio & optimus omnium rerum
magister usus edocuere, *Legibus*
ad fundandam conservandamque civitatem
opus esse, ad quas singula civitatis membra
actiones suas componerent. Alias enim, si in
tanta voluntatis humanae libertate tantaque in-
clinationum ac studiorum diversitate, quin &
pravitate morum, quisquis, citra respectum ad

A

certam

certam normam, ageret quod ipsi in mentem veniret, non posset non maxima inde confusio oriri.

Verum cum non sufficiat, Leges esse, nisi & sint, qui jura regere possint & per quos effectus rei accipiatur: *Quae enim Legum erit utilitas, si in literis dumtaxat consistant, non etiam per ipsa facta atque opera subditis utilitatem de se praebeant?* & vero cum amplae civitatis negotia ab uno homine, sine aliorum ope & ministerio, facile exigere nequeant; necessum fuit insimul, constitui *Judices* ac *Magistratus*, quibus hoc quidquid est negotii demandaretur & per quos civium causae controversae, supremae nomine majestatis, examinarentur ac deciderentur. Ut non inepte dixerit, qui dixit, Legem esse Magistratum mutum, Magistratum vero Legem loquentem.

Et igitur cum tanta sit Magistratum inter & Jus, sive, Leges relatio, ut unum altero, societas vero civilis utroque indigeat; adparet, Legibus receptis non singulis tantum civibus, sed & illis, qui Juri reddendo praepositi sunt, absolute obtemperandum esse. Recte D. Augustinus libro de Vera Religione, *postquam le-*
ges

ges latae sunt, inquit, iudici non de ipsis, sed secundum ipsas judicare licebit. Apud Romanos ideo solemniter jurare debebant, ex animi sententia secundum leges se judicatueros, plerumque apud aram, in Comitio positam, quae PUTEAL LIBONIS dicebatur.

Atque hoc est, Audd. O. O. H., idem illud Puteal Libonis, cujus nunc quidem rationem paulo latius exponere, in animum induxi meum. Si enim ego hanc mihi a Patribus Academiae Conscriptis destinatam atque ab Augusto ac Potentissimo REGE, REGE ac Domino nostro longe Clementissimo, Clementissime demandatam Juris docendi dicendique provinciam hodie tam solemniter jurejurando suscepi; Si res est (est autem) tum variarum observationum genere rarissima, tum propter venerandam Antiquitatem maxime commendabilis; non video sane, quod argumentum aut huic diei, aut muneri meo, aut huic tam illustri Auditorio convenientius esse queat? Vereor tantum, ne nimiae me quis fortean jure merito temeritatis arguat, qui, post tot doctissimorum Virorum, *Fulvii, Scaligeri, Salmasii, Spanhemii, Puteani, Raevardi, Perizonii*, aliorumque ob-

servationes, heic aliquid tentare & post Homerum (quod dicitur) Iliada canere videri velim: nisi illud mihi certe persuadeo, naturam non esse adeo effeta, ut non & dies & usus saepe aliquid adportet novi; aut (loquar quam mollissime) Apes imitari conabor, quae ex optimis quibuscumque floribus in medium quae-fita reponunt. Verum enim vero alia est, quae animum meum gravius adficit, sollicitudo. Si enim hunc tam illustrem honestissimorum Virorum confessum considero, si illos non alia nisi summorum heroum voce resonare solitos circumspicio parietes, si Cathedram hanc denique adspecto solam, ex qua totiens p. m. Parens meus (liceat Ciceronis *Appetitatem* imitari) Pagenstecheritatem ostendit suam; quem non mihi, homini minus versato, quem non mihi horrorem accidere putatis? Sed unicum mihi est in vestra, Audd., humanitate praesidium positum. Vos rogo atque obtestor, ut tenuitatem meam atque in dicendo infantiam vestra sublevetis benevolentia, ut ita, quod a se non habet, a vestra adquirat humanitate qualiscumque Oratio nostra.

Quod ad *Nominis* igitur, ut ab eo initium
ducam,

ducam, caussam attinet, Puteal in genere a
Puteo dicitur, nihilque aliud est quam *opercu-
 lum putei*. Huic convenienter Libonis nostri
 Puteal ab eo dictum videtur puteo, in quo tem-
 poribus Tarquinii Prisci, quinti Romanorum
 Regis, Accii Navii Auguris novacula cum cote
 defossa fuit, cui Puteal impositum. Rem to-
 tam reliquam nobis fecit Romanae princeps
 Historiae *Titus Livius* & post eum, sed paulo
 aliter, *Dion. Halicarnassensis* & *L. A. Florus*.
 Differentia in eo est, quod Livius discissam co-
 tem ab Augure; reliqui, a Rege, referant.
 Est tamen parvus, sed Graeco homini condo-
 nandus, error, quod Puteal sua lingua φρεαρ vo-
 cat: καλεται δε φρεαρ (inquit) ο τοπος υπο των Ρωμαιων.
 Cum puteal non φρεαρ sit, sed potius παμα τε φρεαρτος:
 id quod & Glossae veteres adstruunt, in quibus
 vocatur ιερος τοπος περικλειμενος, atque iterum, ιερος
 φεγγυς.

Dicitur aliquando simpliciter *Puteal*, sed
 plenius *Puteal Libonis*, sive, *Puteal Scribonii
 Libonis* & *Scribonianum* a Festo. Et Gens qui-
 dem Scribonia apud Romanos plebeja licet,
 honoratissima tamen fuit, habuitque duas Fa-
 milias, *Curionum* alteram, alteram *Libonum*.

In qua posteriore Libonum familia fuit *Lucius Scribonius Libo*, Tribunus plebis, qui Cicero-
nem, ut ipse auctor est, aequalem habuit. Fuit
ejusdem nominis alter, qui Consulatu sub Au-
gusto una cum Antonio functus est a. u. c. 719.
quemque Sexti Pompeii socerum fuisse, scribit
Dio. Hic auctor fuit Jurisconsultorum filiis,
aut saltem patribus eorum, notae *Legis Scribo-
nianae*, quae Servitutum usucapionem bienna-
lem, Jure Civili, sive, Media Jurisprudencia,
contra jus antiquum introductam, sustulit &
unius nobis Pauli diligentia adservata est. Fuit
denique alius adhuc, hujus secundi filius, *L.
Scribonius Libo*, qui sub Claudio Tiberio Im-
peratore una cum Statilio Tauro consul fuit,
a. u. c. 769. Cui debetur celebre apud Jure Con-
sultos *Senatus Consultum Libonianum*, quo ca-
vetur, ne quis sibi, vel ei, quem in potestate
habet, in testamento legatum, vel aliud quid,
adscribat, nisi in poenam Falsi, tamquam cri-
minis publici, incurrere velit. Qualis nunc
fuerit iste Scribonius Libo, a quo Puteal no-
strum nomen habet, haecenus non habeo com-
pertum; licet nonnullos, videam, ad Libonem
illum, auctorem *Legis Scriboniae*, quem me-
dio

dio loco memoravi, referre malle. Qualis-
cumque fuerit, Festus docet, *Scribonio negotium
datum fuisse a Senatu, ut conquireret Sacella
adacta, eumque illud procurasse*; ut sciamus,
scilicet, veram extruendi causam fuisse *Fulgur
conditum*.

De *Loco* forte certius constat. Gradatim
ibo & digito ostendam. Fuit autem Puteal in
octava regione Urbis, quae *Forum Romanum*
dicitur; id quod ex *S. Rufi*, *P. Victoris* &
Onuphrii Panvinii descriptionibus urbis Romae
adparet. *Romanum* forum vocatur, ad distin-
ctionem aliorum. Tyronibus notum est, tri-
plex potissimum forum fuisse, civilibus nego-
tiis tractandis comparatum, *Romanum*, *Caesa-*
ris & *Augusti*, secundum illud Martialis ad Sex-
tum quemdam:

Caussas, inquis, agam Cicerone disertius ipso

Atque erit in triplici par mihi nemo foro.

Sed prius tamen illud, sive, *Romanum* forum,
quod *Magnum* quoque, *Vetus* ac *Latinum* vo-
catur, prae caeteris ornatissimum fuit propter
aedificia & propter judicia frequentissimum.
Unde per eminentiam quoque simpliciter *For-*
um vocatur, ut apud *Venusinum*:

Forum

Forum Putealque Libonis
Mandabo siccis.

Heic si paullulum progredimur, alia aliis adhaerentia & consequentia videmus; heic Rostra, ubi Leges proponebantur, agebantur caussae & conciones ad populum habebantur; heic Basilicas, Porticus, Templa; tum Capitolium ipsum & in eo Templa; tum Palatium, Liviae ambulacra, Ludos Literarios & alia ornamenta quam plurima. Sed non audeo Vobiscum vel in haec fastigia adscendere, vel Fora qua late patet peristylis obambulare. Tempus non patitur. Qui cupidus videndi est, duces sibi quaerat viros omni antiquitate celeberrimos, *Jo. Rosinum, Justum Lipsium, Georg. Fabritium Chemnicensem*, & qui plures sunt. Sufficiat nobis hac vice, Puteal Libonis, cujus caussa egressi eramus, in Foro Romano spectare.

Scilicet, quo major judiciis conciliaretur auctoritas, Antiqui noluere, jus reddi in tricliniis, neque privatos inter parietes, sed in locis multo ritu consecratis ab Auguribus, quae *Templa* ideo vocabantur; Attici, in Areopago; Hebraei, in Portis; hodierni nonnulli populi, in Aedibus Sacris; sic & Romani quamplurimum

mum in loco publico, in Foro (ut dixi) Romano judicia peragebant. Et ecce! hic in *Comitio* est. *Salmasius* equidem, *Spanhemius* alii-
 que, Puteal, sub quo Navii novacula defossa, cum Scriboniano haud confundi debere, sed utrumque plane diversum: illud prope Curiam, istud prope Atrium Minervae: illud gladiatorio munere D. Julii sublatum fuisse, istud autem ad extrema Imperii Romani tempora durasse, contendunt. Verum cum in Descriptionibus Urbis Puteal illud Navii in Comitio fuisse, locus tamen eidem in Comitio haud adsignatus, adsignatus vero ibidem Libonis Puteali legatur, magis est fere, ut antiquam sententiam sequamur atque unum fuisse idemque utrumque illud Puteal, statuamus. Sunt adhuc alia argumenta, quae sententiam nostram probabilem dicam? an certam, reddunt, hac ipsa tempestate producta a Viro Clarissimo Libro singulari *de jurejurando Veterum in primis Romanorum*; quae, ne dicta dicere videar, sciens praetereo, illinc (merentur enim) repetenda. *Comitium* autem (rem notam loquor & pervulgatam apud omnes) Foro conjunctum, immo pars Fori erat, sic a *coeundo*, sive, ut Veteres loquebantur, a

B

com-

comeundo dictum, quod foedus ibi, Plutarcho teste, Romulum inter ac Tatium Sabinorum Regem percussum fuit; sive, quod Populus Comitibus Curiatis, postea etiam Senatus Populusque Romanus, si quid ex usu Rei publicae decernendum erat, illuc convenire solebat.

Haecenus recte! & pergere volebam; sed remoram injicit *Sextus*, quem supra laudavi, *Rufus*, Puteal medium collocans inter *Senaculum aureum* & *Comitium*; quæ pugnancia esse videntur: neque enim medium inter haec esse potuit, si in ipso fuerit Comitio. Verum non est haec quanta videtur difficultas! Livius docet, IN GRADIBUS tantum COMITII fuisse, AD LAEVAM CURIAE HOSTILIAE, sive, ut Asconius id effert, *propter Senatum*. Unde tam in Comitio, quam extra illud fuisse, dici potest, quemadmodum voces mox late, mox etiam stricte sumi, in vulgus notissimum est.

Finita sunt aliqua, nondum tamen omnia designati loci incommoda. Adhuc enim, quod de Puteali ipsoque adeo Comitio, *ad Laevam Curiae* posito, dixi, recipit dubitationem ex eo, quod Varro *ad Dextram* collocat. Sed salvam rem faciet diversa ipsius consideratio.

Qua

Qua Forum spectavit Curia, ad Laevam habuit Comitium, & sic ad Laevam fuit omnibus e Curia in Forum descendentibus; Qua vero ad Viam Sacram, & sic a parte adversa adspectatur, oportet sane ad Dextram habuisse Comitium.

At videre mihi jam videor omnium oculos in ipsam Putealis *formam* defixos, omniumque animos, ipsius admirabilis & elegantissimae structurae consideratione, tantum non extra se positos esse. Conspicitur scilicet in forma, non *Domus* aut *Tribunalis*, quod vetus Horatii interpres scribit, sed *Arae* alicujus: in forma autem Arae longis Sertis Coronisque circumdatae, tum & Citharis nonnullis exornatae. Ad quid haec autem? In genere, inter omnes quidem, quotquot venerandae antiquitatis vel e longinquo salutarunt anabathra, illud facile constat, non Serta tantum Coronasque, sed & Citharas aliaque instrumenta Musica in sacris, festivitatibus publicis & solemnibus actibus adhibita fuisse; five, quod sic Deorum iras placari crederent, ut apud Lyricum:

Et thure & fidibus juvat

Placare, & vituli sanguine debito

B 2

Custo-

Custodes Numidae Deos.

Sive, quod nullum Deo opus convenientius, quam harmoniam & symphoniam judicarent: Judaeos quoque ac veteres Christianos, quod & hodierna Ecclesia tenet, in vero Dei cultu Musicis usos fuisse, ad inflammandos devotione ac pietate animos, quis Nostrum ignorat? Sed nondum me omnem rem absolvisse, credo. Nam licet ita, ut dixi, & Coronationes & Musica adhibita fuerint; licet etiam Deorum aras fertis saepe coronisque circumdatas videamus; *Lyrae tamen Citharaeque* adpictum ornamentum ostendit forte, esse & hic aliquid, quod interiore condidit cura angulo. Proximum erit forte, dicere, Aram hanc *Apollini*, Musices inventori, dedicatam fuisse. Apollini autem, quia is pro *Sole* ab Antiquis habitus fuit, id quod omnia illa, quae Apollini vulgo tribuuntur, Soli quoque mirifice convenientia, luce clarius ostendunt. At si Apollo ergo ita pro Sole habitus fuit, quid aptius, quaeso, quid convenientius judicialibus negotiis, in quibus Puteal nostrum locum obtinuit, quam Apollinis invocatio? illius, inquam, invocatio Apollinis, qui, secundum stultam Gentilium opinionem,

tectā

recta maxime & coram hominibus occulta solus numine suo indicare potest?

Enimvero sicut ipsum Comitium ad hoc quoque comparatum fuit, ut causae controversae ibidem disceptarentur, sic *usus* putealis nostri *judicialis* fuit, dum & Judices & utraque pars litigans cum Advocatis suis, quam Comitium ingrederentur, ante ad hoc Puteal leviter declinare ibidemque solemniter jurare solebant.

Causarum equidem Patroni tempore liberae Reipublicae jurisjurandi religione non obstringebantur, sed neque uterque Reus, verum eorum alter & in certis causis tantum. Justinianus autem tum Advocatos, de causa omni fide ac integritate peroranda, immo (quod periculo tamen non caret) de ea deferenda quoque, ubi certamine procedente improbam esse animadverterint; tum utrumque litigatorem in omnibus causis initio litis calumniam jurare jussit: cujus jurisjurandi uti initia ab *ανταμοσια*, sive, reciproco Graecorum jurejurando, recte repetuntur; ita capitibus ejus singulis vel enarandis, vel explicandis, cum non sit hujus temporis, lubens supersedeo.

Judices vero apud Romanos jurare solitos fuisse,

fuisse, ex Ciceronis in Verrem prima, tum & ex aliis Auctoribus abunde constat. Exemplo, scilicet, iterum Atheniensium, apud quos Judex jurabat, *se laturum sententias secundum leges; neque munera accepturum; pariterque actorem & reum auditurum; & pronuntiaturum de ea re, de qua proprie actio esset instituta.* Et veluti solemnes caeteroquin erant jurandi formulae, *per Deos immortales, per Jovem Lapidem, per vitam perque caput suum liberorumque, nec non per Genium Principis, similesque;* ita Judicium aequae, ac alii omni iurijurando, adjungebantur haec verba: EX ANIMI SENTENTIA!

Sic patet, quorsum respexerit Justinianus, in Codice suo ita scribens: *Cui enim non est cognitum, inquit, antiquos Judices non aliter judicalem calculum accepisse, nisi prius Sacramentum praestitissent, omnino se cum veritate & Legum observatione judicium esse disposituros?* Est hoc idem illud caput, quo & ipsum Justinianum praeterea sancire, videmus, omnes Judices, sive majores sint, sive minores, in singulis causis, lite apud ipsos contestata, in Leges jurare debere, id est, non aliter judicatu-
quam

quam Legibus proditum sit.

Praetores olim non judicabant ipsi, aut, si extra ordinem causas cognoscerent, non jurabant tamen. Sed postea, abrogata Judicis dandi potestate, ipsimet judicare (quapropter antiquo nomine suo *judices* quoque vocati) & tam ipsi, quam alii Magistratus majores, aut Praetoribus majores, in Leges jurare jussi sunt.

Irnerius equidem, vel quisquis is est Authenticarum compiler, id posterioribus Justiniani Constitutionibus immutatum esse, adferere videtur, dum, *Hodie*, ait, eos *jurare secundum quod visum fuerit justius & melius; Defensores vero Civitatum jurare, se omnia secundum Leges & jura facturos*. Quae Pallas isthoc Viro Jurisconsulto in mentem miserit, videmus, quasi ex composito admirari Irnerio mastiges, eo amplius censentes, in excerpenda hac Authentica dormitasse bonum Homerum; tum, quod in Novellis Justiniani modo laudatis de jurejurando agatur non eo, quod a judice in singulis causis, quo de Lex Codicis loquitur; sed quod ab eo, qui praefecturam Provinciae, v. c. vel aliam administrationem capeffit, initio muneris praestatur; tum quod ex ipsis Novellis

vellis Justiniani contrarium omnino adpareat, in quibus Administratoribus injungitur *judicare secundum Leges; secundum id, quod justum est; secundum Legem & omnem justitiam; secundum Legem & jus.* Tum denique, quod manifestum involuere *κρυπτον* videatur: *judicare secundum Leges, &: judicare ex bono & aequo, secundum quod visum fuerit justum.* Verum enimvero etsi postremum forte vel alterum Censurae membrum fundamento non omni destituatur, (nisi fortassis in expressione verborum: *OMNEM Justitiam*: majorem aliquam majoribus magistratibus tributam potestatem deprehendi posse, existimare velimus) ita primum membrum contra ipsa Legis verba impingere videtur, quippe quae expresse de iudicibus, qui in *Regia Civitate*, tum in aliis quoque *orbis terrarum*, qua late *Romani Imperii* gubernaculis regitur, partibus in *ADMINISTRATIONE* positi sunt, loquitur. Moribus nostris, ut Judices non in singulis amplius causis jurant, sed semel tantum in principio accepti cinguli; ita jurisjurandi, Jure Justiniano Novello praescripta, & quatenus *per sanctam gloriosam Dei genitricem & semper virginem Mariam & per sanctos*

Etos Archangelos Michäelem & Gabrielem praestanda est, superstitiosa formula nullibi observatur: cum in singulis potius Judiciis suae introductae sint jurandi formulae. Sed quorsum dilapsus sum!

Quid? sicut jam antiquissimis temporibus apud lapides erectos juratum, quod exemplo *Jacobi* ac *Labani* foedus percutientium e Sacra docemur Historia; & veluti olim Imperatores Romano-Germanici ad *Thronum Regalem*, in tractu Rhenensi situm, ducebantur, ut ibi jurerent & privilegia Statibus confirmarent; Sic apud Veteres Romanos, cum Judicia in Foro & Comitio exercerentur, quae propterea *Loca Judiciorum* a Modestino vocantur, jusjurandum istud ad ARAM, ad Puteal, inquam, praestari solitum; id quod ex Symmachi quoque celebri Epistola *Sexagesima prima Libri Decimi* eamque subsecuta D. Ambrosii refutatione, liquido probari posse, sunt qui existimant.

Cum enim Gratianus Imperator Aram, ad quam jurari solebat, everti & complanari jussisset, hujus Arae Symmachus ab Imperatoribus Valentiniano, Theodosio & Arcadio restitutionem enixe postulans, sic *loco laudato* scribit:

C

bit:

bit: *Ubi in Leges vestras & verba jurabimus? qua religione mens falsa terrebitur, ne in testimoniis mentiatur? Omnia quidem Deo plena sunt, nec ullus perfidis tutus est locus, sed plurimum valet ad metum delinquendi, etiam praesentia religionis urgeri. ILLA ARA CONCORDIAM TENET OMNIUM.* Illa Ara fidem convenit singulorum; neque aliud magis auctoritatem facit sententiis nostris, quam quod omnia juratus ordo decernit. Haec Symmachus. Divus autem Ambrosius simul atque hujus Arae ab Imperatoribus restitutionem intellexit vehementer Symmachum cum suis postulare, id ne fieret, impedire sedulo conatus est, Imperatori Valentiniano ad hunc modum scribens: *Si hodie Gentilis aliquis Imperator, quod absit, aram statueret simulacris & eo convenire cogeret Christianos, ut sacrificantibus interessent, ut oppleret anhelitus & ora fidelium cinis ex ara, favilla de sacrilegio, fumus ex busto - - -*
- persecutionem esse, crederet Christianus -
- Te igitur Imperatore, Christiani in aram jurare cogentur? Quid est jurare, nisi ejus, quem testare fidei tuae praesidem, Divinam potentiam confiteri? Te Imperatore hoc petitur ac postulatur,

tur, ut Aram jubeas elevari, sumtum sacrificiis profanis dari? Sed hoc non potest sine sacrilegio decerni. Unde rogo Te, ne id decernas, statuas, vel in hujusmodi decreto subscribas. Haec Ambrosius.

Hanc autem Aram ipfisissimum Puteal nostrum, vel saltem in locum ejus repositam & D. Victoriae consecratam fuisse, vel exinde colligi posse, quod Symmachus, Aram, quam restitui postulabat, *concordiam tenere omnium*, expresse scribit. Atqui reperiri Numismata, Putealis nomen & effigiem, cum facie ipsius Libonis repraesentantia, & hac inscriptione: *CONCORDIA*. Id enim respicere ad Judicium & Sententiarum Concordiam; tunc & eo, quod illi partes litigantes pronuntiatione sua, quae finem controversiis adfert, in unam debent redigere Concordiam. In nonnullis Numis legitur haec verba: *BON. EVENT.* Hoc *Bonum Eventum* significat; sententiarum, scilicet, ut Illi volunt, bonum eventum; quo modo *sententiarum eventus vendere*, alibi dixit Julius Paulus.

Audivistis de Ara apud Symmachum *Jacobi Raevardi*, Jureconsulti praestantis, sententiam,

C 2

Audd.,

Audd., quae utut non una sese elegantiae commendet specie; malo tamen illos sequi, qui hoc quidquid est rei referunt ad Concordiam duorum fratrum, *L. Aemilii Pauli & M. Aemilii Lepidi*, quorum in Numis priore loco memoratis expressa leguntur nomina, per adjectam in altera parte Putealis effigiem & Libonis nomen, significare volentium, natales sese suos ad Augusteam referre domum, quod *Scribonia*, eorum avia materna, Imperatoris Augusti Uxor fuerit: siquidem nec novum nec insolens Romanis fuerit, etiam materno genere, quando nobile illud esset & illustre, se efferre & gloriari.

Utrumque erit, non tantum apud Puteal jurabatur, sed & *tangere manu* oportebat. Sic Veteres solebant Aras, juraturi. Unde mos, utroque Jure nostro comprobatus, inter Christianos, tangendi SS. Evangelia, data solis Episcopis praerogativa, quod possint jurare Evangeliiis juxta se positis. Quae ipsa differentia quoque per Auream Bullam Caroli Quarti, Electores Seculares inter & Ecclesiasticos, introducta est. Sed & hinc, peierans, non *tangere*, sed *flagellare* Puteal, eleganter Persio Poetae,
&

& debitor, qui, peierare timens, occursum fugit creditorum celeresque usurarum Kalendas detestatur, Ovidio, *Puteal Janumque timere celeresque Kalendas*, dicitur.

Et haec sunt quidem, AA. O. O. H., quae de Puteali Libonis sic breviter dicere habebam. Sic videmus & admiramur merito singularem Veterum in Judiciis religionem ac sanctitatem. Res omni sane posteritati in exemplum proposita! Si Judiciis in Leges jurandum est, quid dicendum de iis, quaeso, qui, omnis licet Juris ignari, contra Leges, quae Juris peritos requirunt, in solum judiciale involant? Quid de iis, qui potestati suae nimium tribuentes, & jus omne fusque deque habentes, ex aequitate saepe cerebrina, quae, secundum Celsi adolescentis effatum, *perniciosos errores parere solet*, judicare se posse existimant? Aequitatem sequi debemus: omnino: sed, ubi Durities ex justa causa, licet nobis incognita, Legibus comprehensa legitur, & Duritiem; ut proinde nullus quoque *Casus*, qui ita vocatur, *pro Amico* in Judiciis admittendus, sed *Casus pro Amico* potius (ne horrescite, Auditores, cum Practicis loquar) *Casus pro Diabolo* adpellandus.

fit. Quid? Si Puteal *Apollini*, id est, Soli dedicatum fuit, meminisse sane oportet, quotquot in hac mortalitatis Sphaera juri dicundo praepositi sunt, Judicia non *hominibus*, sed *Deo* teneri, Soli illi justitiae, ante quem, ut Divinus Scriptor loquitur, omnia sunt *γυμνα καὶ περὶ γηλοισμένα*. Proinde ut in puteo quidem est aqua, sed pura tamen atque viva, sic & in illis animus debet esse purus & quietus, nullis adfectuum perturbationibus obnoxius. Elegans est Callistrati monitum, *jus reddentem in cognoscendo neque excandescere adversus eos, quos malos putat, neque precibus calamitosorum inlachrymari oportere: id enim non esse constantis & recti Judicis*. Puteum porro cogitent & incorrupti erunt, *mundasque manus servabunt*, (ut Justinianus loquitur) *Deo, Imperatori, Legi; ut solet*

Bonus & fidus

Judex honestum praesferre utili, &

Rejicere alto dona nocentium

Vultu, & per obstantes catervas

Explicare sua victor arma.

Puteum cogitent denique, & sobrii erunt atque continentes; immo & veraces erunt, quem
ad

ad modum veritatem in profundo puteo submersam jacere, Democritus olim respondit.

Sed jam parum abest, quin sermo meus ad finem pervenerit, atque ego vos solemni formula: NEMO VOS TENET! dimittam, Auditores.

Igitur ad Te primum mea se convertit Oratio, MAGNIFICE Senatus populique Academici PRORECTOR, Vir summe Reverende. Gratias Tibi habeo, quas possum, maximas pro eo, quo me beasti, honore, quod me in munus, nunc a me susceptum, tam solemni-ter immittere non dedignatus fuisti;

Sed & Tibi & Vobis, omnium Facultatum PROFESSORES Excellentissimi, mille me nominibus obligatum sentio, qui tam benigne de me studiisque meis sensistis, ut mihi quidem vacantem per abitum Amplissimi ZAUNSCHLIFFERI in Facultate Juridica stationem communibus calculis vestris destinare haudquaquam dubitaveritis. Profecto non potest non hoc maximo meo conducere & honori & gaudio, qui in hunc me numerum cooptatum video, in quo fuisse olim, vel nunc Divis adscriptos, vel adhuc aliarum decora Academia-
rum,

rum, quorum omnium memoriam aeterna in basi statuet grata posteritas, neminem latet; in illum numerum, in quo adhuc conspicio Viros, vel olim ejusdem mihi Collegii societate, vel nunc adhuc necessitudinis jure conjunctos; omnes autem ac singulos tales, qui conspicua eruditione & nominis sui celebritate illustis hujus Academiae jubar per diversas Orbis plagas ita longe lateque diffundunt, ut haec quidem Academia inter multas alias ita caput extollat suum, veluti Stelllas inter Luna minores. Verum enixe Vos rogo, *Viri Celeberrimi*, qui in numerum me vestrum recipere voluistis, recipite me nunc quoque in consortium ac amicitiam vestram. *Concordia*, quae Putealis mei est inscriptio, si & nostros animos stabili consociet vinculo, quis de *bono* ad commodum almae hujus Universitatis redundaturo *eventu* dubitare queat? Quod ad me attinet, nihil mihi sane hac ipsa gratius erit, nihil antiquius. Idem mihi de Vobis optimo jure promitto. Igitur si plerisque Vestrum aetate, singulis autem eruditione ac experientia cedere necesse habeam, in id tamen (credite mihi) omni cum virium contentione adnitar, ne officiorum praestatione
(si

(si Vos vultis) ulli vestrum cedere debeam. Si ita censetis, *Patres Conscripti*, si ita vovetis, en Dextram, en Fidem, en hanc Aram!

Vos quoque, devota Musis pectora, cari **STUDENTES**, in primis nostris initiati Sacris, nunc mihi compellendi estis. Gratulor mihi sane atque in sinu gaudeo, cui sub auspiciis muneris mei tam frequentem & expectatione mea majorem, quam vester numerus efficit, Generosorum Ornatissimorumque Juvenum concionem heic conspicere licet. Omen accipio, mihi-que spondeo, in tanta, qua per Dei & Regis gratiam fruimur, libertate inque tanta omnium subsidiorum adfluentia, quam & Academiae privilegia, & Curatorum munificentia, & Professorum (de Collegis meis loquor) eruditio, & Urbis denique situs suppeditant, copias hasce successu temporis multo auctiores fore. Igitur veluti vestra praecipue causa hoc mihi, quod hodie auspicor, munus demandatum esse, scio, ita Vobis quoque quidquid in me est, si quid est, diligentiae aut eruditionis lubens meritoque addico.

Tibi autem, **DEUS O. M.**, qui coelestes domos habes & res humanas tuo regis arbi-

D

trio,

trio, quas grates aut quas laudes exhibere debeam, nec mens mea potest concipere, nec lingua proferre. Adeo Tu me a prima aetate ad hoc usque, quo spiro, caducae vitae tempus, innumeris ornasti, immo onerasti, beneficiis, ut in iis recensendis ipse me numerus confundat. Multa mihi quidem immisisti mala (si malum vocari potest, quod a manu tua provenit) tum ut me a via devia fortiter retraheres, tum ut constantiam fidemque tentares meam: Sed in omnibus tamen tenebris post nubem paterna facies tua identidem peluxit mihiq; blande adrisit. Fidem faciat vel hic ipse dies, vel haec ipsa, qua loquor, hora, in qua me per adorandam Providentiam tuam ad tertiam hanc in Regiis Provinciis eamque sublimiorem Cathedram promotum video. Confugio nunc, non ad inane quoddam Gentilium Puteal, sed ad veram Salutis Aram, ad Thronum Gratiae, fundatum in sanguine JESU CHRISTI, Filii tui dilecti, Servatoris nostri. Te supplex veneror, illas mihi benigne sufficere velis animi corporisque vires, quae ad partes denuo datas feliciter exsequendas requiruntur. Illustra mentem meam, Sol Justitiae. Da, ut
justus

justus fim in omnibus operibus, veluti Tu justus es. Fac, ut omnes conatus mei convertantur ad Nominis tui, nunquam satis laudati, gloriam, ad Academiae hujus utilitatem Reique Publicae decus ac ornamentum. Ita prospera ac fortuna omnes in hac Academia Docentes Discentesque; Generosissimum atque Amplissimos Curatores; Illustrem Regium Confessum, cui hujus atque vicinae Provinciae Regendae cura demandata est; ipsum denique Regem, Gloriosissimum FRIDERICUM GU-LIELMUM. Fac, ut Thronus Ipsius in ea, quam colit, Justitia confirmetur, Sceptrumque per innumeros Nepotes, Ipso adhuc diutissime superstite, ad postremissimam mundi aetatem feliciter transmittatur.

D I X I.

D 2

IN

IN ORATIONEM INAUGURALEM
NOBILISSIMI, CONSULTISSIMI
ET CLARISSIMI VIRI

HENRICI THEODORI
PAGENSTECHERI,

A. A. F.

Cætera.

faCVnDa pVrltate eXponenteM
pVteaL Libonis;

*A. d. V. Sextil. coram frequenti Auditorio solenniter
habitam Duisburgi Clivorum:*

Carmen WILH. NEUHUSII,
SS. Theol. D. Illiusque Prof. Publ. Ord.

Προγγ.

PAGENSTECHERUS JURIORUM DOCTOR ET
PROFESSOR ACADEMIÆ DUISBURGENSIS.

Αναγγ.

ADIBIS SUPREMOS HONORUM GRADUS:
ECCE PEGASUS TE FERET: ERIS!
COR DIVINAT.

Evolutio.

E Loquio calamoque *Forum Putealque Libonis*
Ponis in aprico, maxima quæque tonans:
Utpote quæ fuerit Priscis reverentia Legum,
Quam steterint stabili publica jura pede!

Per-

Perplacuerē tuæ præclara toreumata linguæ,
 Ac talarigeri Te stupuere Patres!
 Plauserunt omnes, omnes *Feliciter*, omnes
 Candida lætitiæ signa dedere suæ!
 Et tua Te *Virtus*, & Te *Pater* excitat: euge!
 Non humileis talpas lynx oculatus alit.
 Te mirabuntur Doctorum Lumina; dicent:
 Hic Vir, hic est studiis, moribus, ore *Pater*!
 SUPREMOSQUE GRADUS non lentus ADIBIS HO-
 NORUM,
 Quos dare Cultori suevit amica Themis.
 TE FERET, ECCE, suis sublimem * PEGASUS alis,
 Nec tuus in terris emoriatur honos.
 Tantus ERIS! ceu COR vero DIVINAT amore:
 Fiat! ut ex animo dulcia vota fluunt.
 Prosper age; Vt referas anIMOqVe aC Corpore sano
 Nestora: fortVnIs annVat Ipse DeVs!

E museo, a. d.
 VII. Octobr.

* *Digitum heic intendimus in Doctæ Gentis Pagenstecheridum insignia, præ se ferentia Pegasus (quem ex Medusæ sanguine procreatum, ungulæque suæ ictu in Helicone monte ex saxo fontem elicuisse fabulantur Poëtæ:) i. e. equum aligerum, tribus acrifoliis stimulat. Immo & respeximus elegantissimum Nostri Sermonem panegyricum, de Pegaso Celebris Jcto, sub Vespasiano Urbi præfecto, a. d. XI. Kal. Quintil. 1727, certa occasione dictum Hammonæ Westphalorum, ac postea typis publicis descriptum insertumque tertiis Ejusdem curis in Libr. III. Pomponii ad Sabinum.*

**D. HENRICO THEODORO
PAGENSTECHERO,**

A. A. F.

Juris utriusque Provinciam
habita Oratione

De PUTEALI LIBONIS
auspicianti

E L E G I A.

ET dubitet quisquam, quanto Tibi munere Pallas
Pectoris immensas accumularit opes?
Arma Pericleæ quatientem grandia Suadæ
Vidimus Actæi tincta lepore favi.
Vidimus ingenti Neleïa flumina tractu
Leniter, & blando detinuisse sono.
Terfa Charis, teretes numeri, genuina Venustas,
Et Lepor has gazas ipsaque Suada dabat.
Canaque Simplicitas, & nectar amabile morum,
Et Candor, qualem Roma vel Hellas amet.
Et Gravitas hirtis ignota Catonibus olim,
Semper & excellens Integritatis honor.
Scilicet ingenuas adeo coluisse per artes
Pectus Hyantæis floribus omne juvat!

Ipsæ

Ipse quidem dignus fueras, qui flumine puro,
 Qui raperes numeris Saxa ferasque Tuis.
 Crede mihi, plus est, quàm quo modo Saxa feræque
 Tacta, vel Occanæ commoveantur aquæ,
 Vel genus omne feris, Saxove simillima turba;
 Sat dictis homines obstupuisse Tuis.
 Nominis æterno PAGENSTECHERE tropæo
 Mansuræ clarum laudis adepte jubar.
 Auçte simul patriis & avitis dotibus Hæres,
 Totque domi stimulos, quîs fodiaris, habens.
 Pulveribus caries nullis, & edacibus Ævi
 Dentibus hanc laudem ruga senilis aret.
 Plenus ut ingenio, sic plenus imagine Patris
 Progredere, & cultu divite profer opus.
 Progredere & valido vibrans nova tela lacerto
 Barbariæ jugulum, quæ fremit usque, feri.
 Corruptrixque sacri raucis clamoribus Æqui
 Dente retundatur dente proterva phalanx;
 Ut Verum Falso, justum dominetur Iniquo.
 O quantum est, tanto pectoris igne rapi!
 Magnæ mentis opus, nebulas dispellere rerum,
 Et bene dispulsis prendere Vera strophis.
 Non nitet in foveâ Titan & amabile sudum;
 Calfacit interdum, non penetrare potest.
 Non cadit in vilem vis nobilis illa popellum,
 Non jacet in putri gemma relicta situ.
 Sancta nec integro Prudentia concolor Æquo
 Turpiter in stabulis pro meretrice sedet.
 Astutus quanto Sapientibus intervallo
 Dissidet, adflatis candidiore polo!
 Quod quis novit, amat; cognoscere scilicet æquum
 Quid nisi discutere est jura balance pari?

Exulat

Exulat hinc odium, favor exulat omnis, & ira,
 Et timor, & vitiis cæca cupido suis.
 Extra se positus, non se considerat Æquus;
 Nec gravat invidiæ crapula pectus hebes.
 Esse Sacerdotem Themidis, pretiosius omni
 Dote, nec illoto laus adeunda gregi.
 Dicere, quod sentis; sentire, quod æthere dicis
 Teste, nec eloquio dissimulante, parum est?
 Cumque sit hic totus persona vel histrio Mundus,
 Jus bene nativâ reddere fronte, parum est?
 Auxilium misero, viduis relevamen & ægris
 Porgere, nequitia demere tela, parum est?
 Cornua Tartareæ perfringere fortiter Hydræ,
 Herculis & ritu monstra domare, parum est?
 Hæc sacra est Pietas, cultusque domesticus hic est;
 Hic tenor, hoc sanctæ religionis opus.
 In pravi speciem qui Justum flexerit, illi
 Pagina cælestis dira minata fuit.
 Bella gerant alii, quibus est ea cura, piique
 Fortiter in patriâ pro patriaque cadant.
 Pro patriâ voluisse mori bene, maxima laus sit,
 Vivere pro patriâ non minus esse puto.
 Sanctius est aliquid, facilè ut videatur ineptis,
 Æqua tot innumeris reddere jura Reis.
 Hoc Aram docuisse volunt, Putealque Libonis,
 Et sacrum tacita religione locum.
 Nam quotus indulget stolidis affectibus amens,
 Ebrius & lucris turpis amore calet?
 Has inter nebulas, hos inter mente Vapores
 Jus amet, exserto quo prius ipse cadat?
 Absit, ut astra solo miseri, quadrata rotundis,
 Aspera credamus lævibus apta fore.

Abfit

Absit in æternum! ne turba levissima simus,
 Et pravis stultâ credulitate pares.
 Jus unum est, una est pietas, color omnibus unus
 Infitus; & Justum simplicitate patet.
 Eminent in medio; sed sic tamen, impia prorsus
 Ut nihil in medio cernere turba queat;
 Nil queat aut cupiat; tanta est vesania morbi,
 Tanta sitis pravi pectore, tanta fames.
 Ergo sacrâ coram pompâ Venerabilis Aræ
 (Si modo quid secum ponderis Ara trahit)
 Dicere jura reis Veteres voluere Quirites,
 Janus ubi tectos non sinat esse dolos.
 Ipsa loci facies terrebat, & ipse paratus
 Harpyias, quarum carpitur ungue miser.
 Talia Cecropii PAGENSTECHERE leporis
 Flumine, densa cohors dum bibit aure, doces.
 Flos delibatus populi Tibi plaudit amico
 Murmure, promenti divitis oris opes.
 Eminent ingenuis Patriæ nova gloria Suadæ
 Vocibus, & puro gurgite lota Charis.
 Addita jucundæ nativa Lubentia fronti,
 Quos vox invitat, blandius ipsa trahit.
 Jam Pater in Nato est, jam spirat, & ipsa sepulchro
 Offa calent, urnâ jam cinis ipse suâ.
 Idalias Aquilæ nunquam peperere columbas,
 Non Lea degenerem Marsa per antra lupum.
 Fama paterna Tibi stimulis calcaria subdit
 Adjiciens acres ad nova gesta faces.
 Quale Neoclidæ pungebat adorea pectus,
 Fixaque Miltiadis sancta tropæa manu:
 Qualis Alexander magni virtute Philippi
 Excitus insomni membra calore rotat;

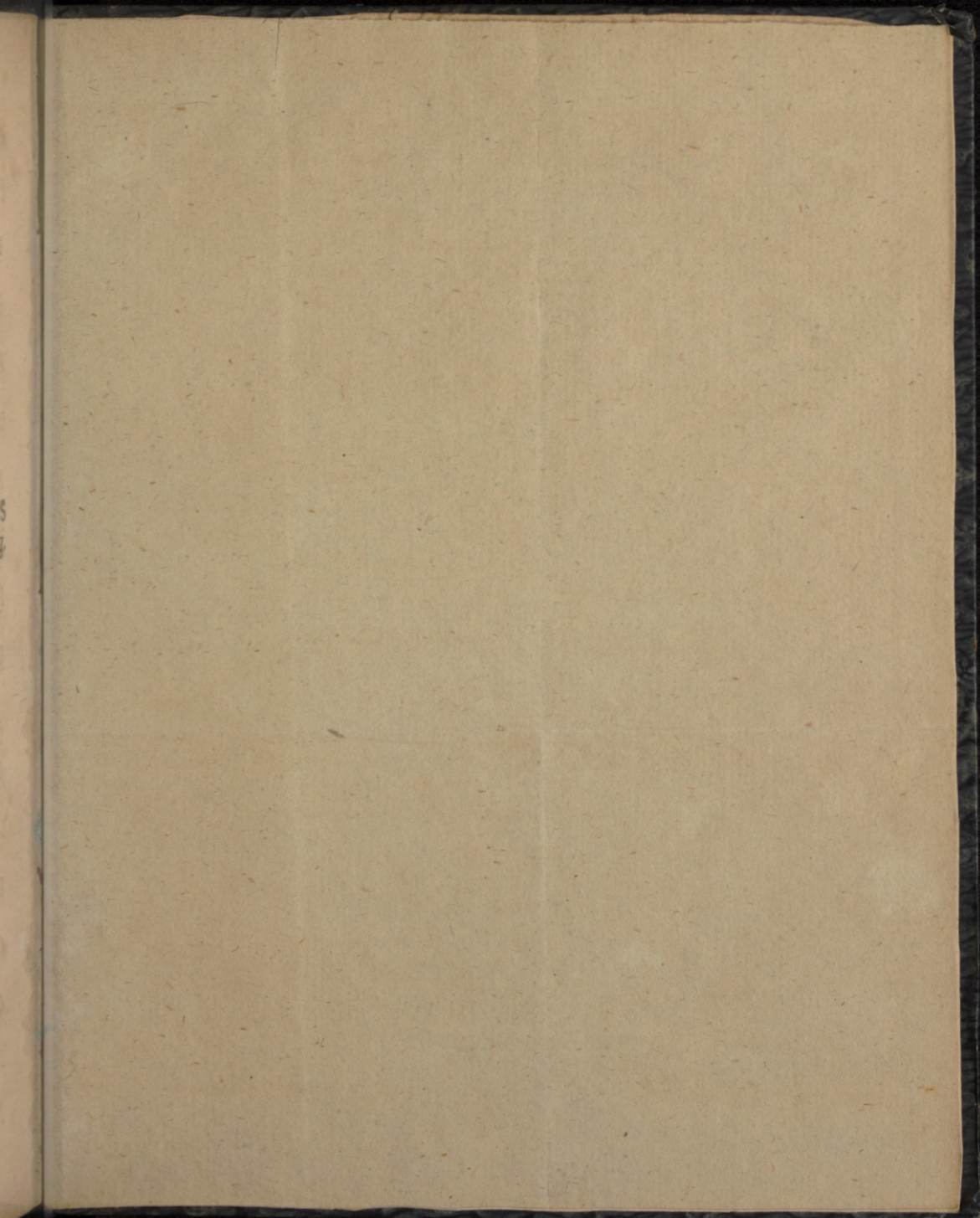
E

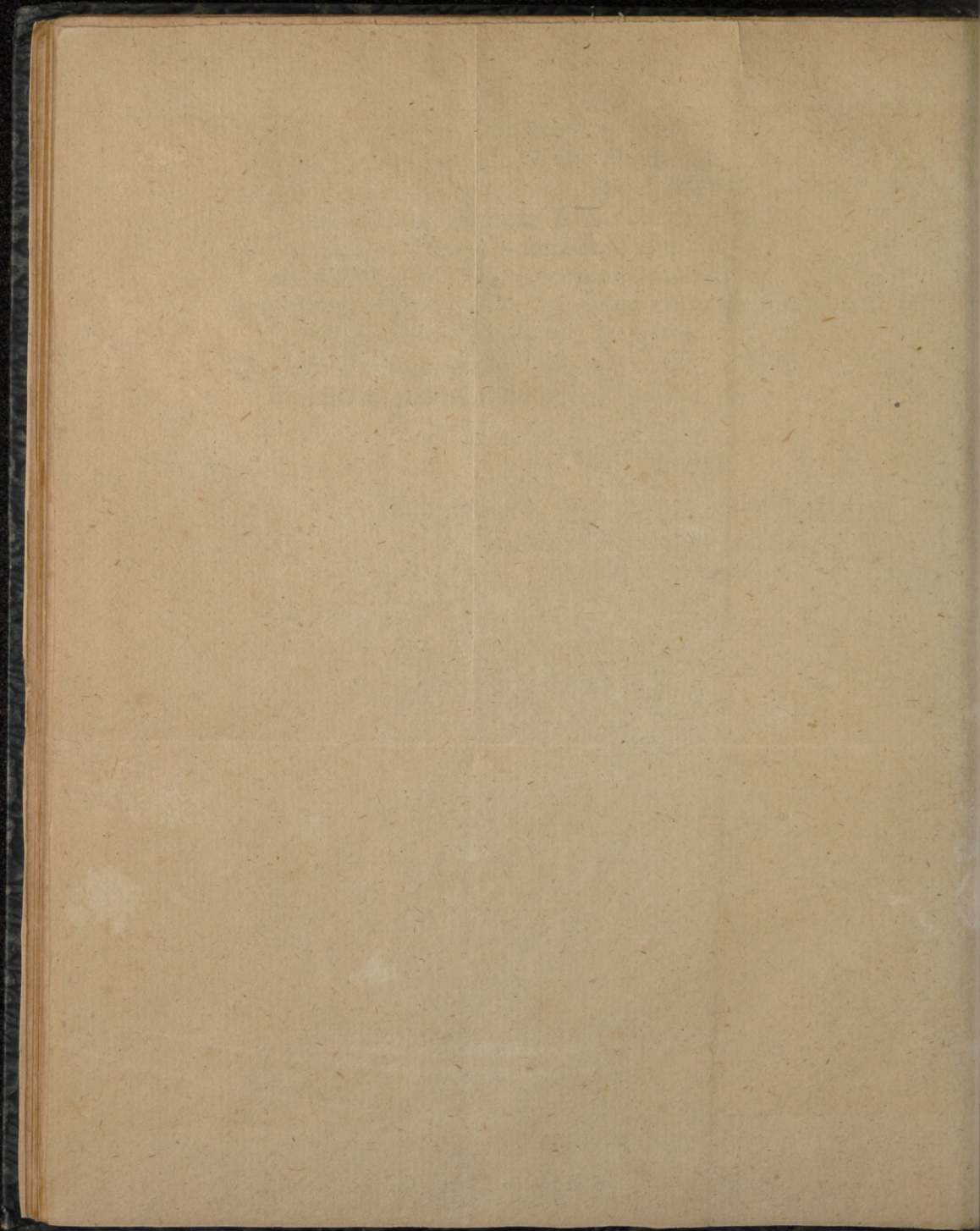
Talis

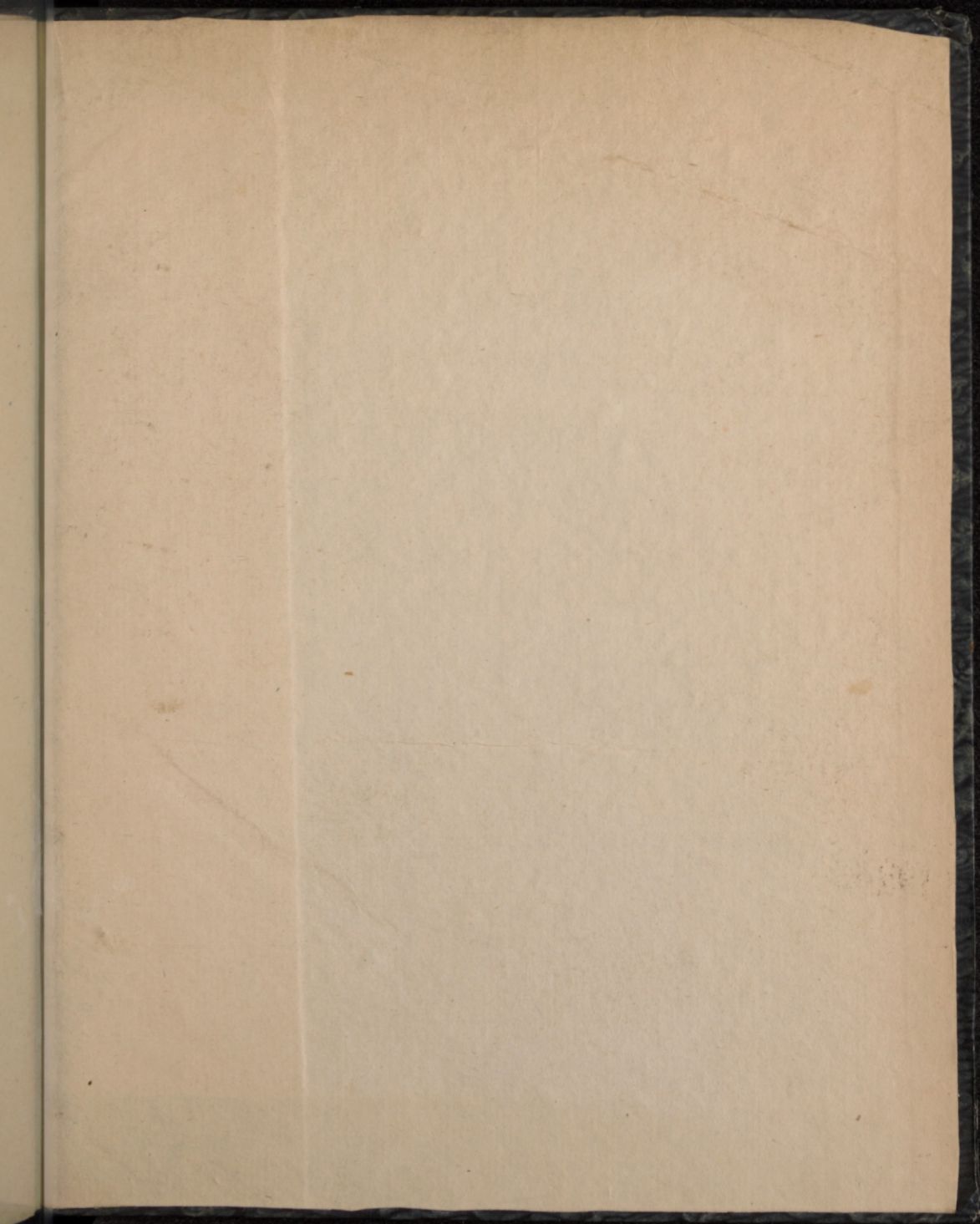
Talis *Alexandri* propioris imagine tactus
 Nobile certamen cum Patre Natus inis.
 Invidet haudquaquam; faver ipse; domestica laus est.
 (Non cadis in magnos, Livor inepte, viros.)
 Ipsa recordatur Clivenfis amabile Pallas
 PAGENSTECHERI pectus & ora sui,
 Et Veneres priscas, globulosque papavere sparfos,
 Tinctaque nativo mellea dicta favo;
 Quæque Patri quondam, tangantur pulpita Nato,
 Et chorus unanimi murmure plaudat, ait.

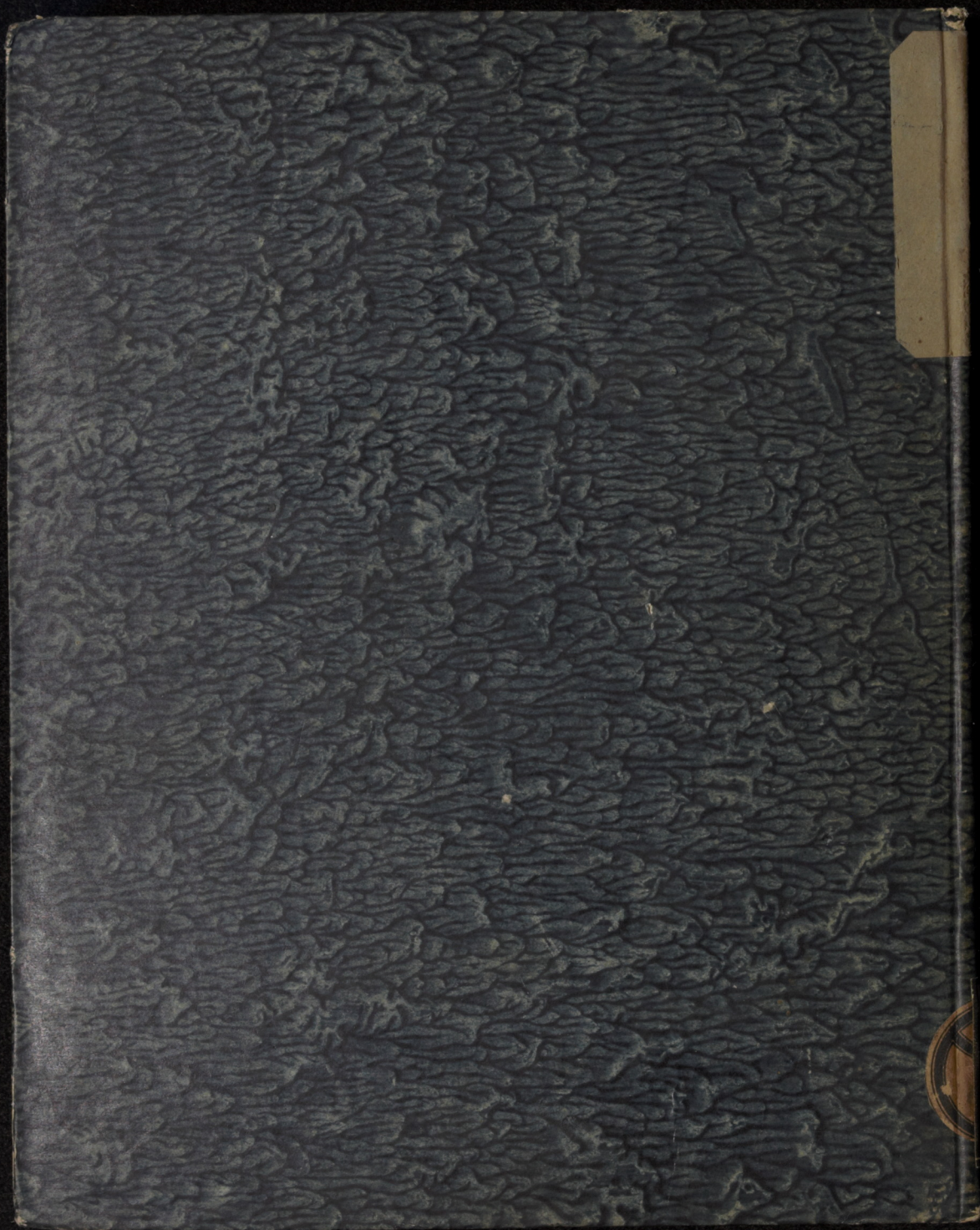
L. M. Q.

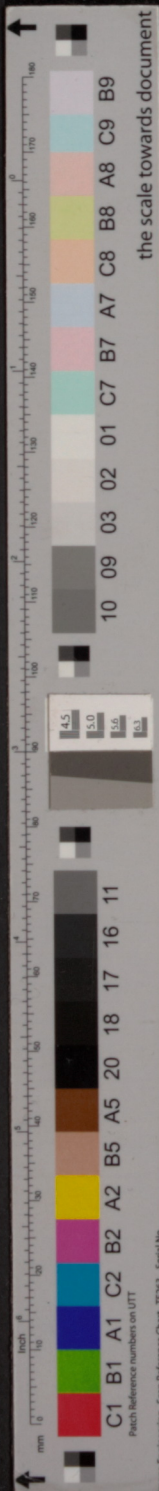
JOHAN. HILDEBR. WITHOFIUS
 Historiar. Eloquent. & Græc. Ling.
 Profess. Ordinar.

AUGURALIS.

3

inquit, *judici non de ipsis, sed
iudicare licebit.* Apud Roma-

niter jurare debebant, ex animi
dum leges se judicatu-
ram, in Comitio positam, quae
ONIS dicebatur.

est, Audd. O. O. H., idem illud

, cujus nunc quidem rationem

onere, in animum induxi meum.

nc mihi a Patribus Academiae

tinatam atque ab Augusto ac Po-

GE, REGE ac Domino nostro

ssimo, Clementissime deman-

ocendi dicendique provinciam

nni jurejurando suscepi; Si res

tum variarum observationum

a, tum propter venerandam An-

xime commendabilis; non vi-

od argumentum aut huic diei;

o, aut huic tam illustri Audito-

us esse queat? Vereor tantum,

quis fortean jure merito teme-

qui, post tot doctissimorum Vi-

Scaligeri, Salmasii, Spanhemii,

ardi, Perizonii, aliorumque ob-

A 2

serva-